

In de rubriek **Pedagogisch Nieuws** bespreekt steeds een andere medewerker van het **Amsterdams Centrum voor Kinderstudies (ACK)** belangrijke en actuele ontwikkelingen in het gezin, op school, of in de instelling. Ditmaal een bijdrage van **Doret de Ruyter**, hoogleraar **Theoretische en Historische Pedagogiek** aan de **Vrije Universiteit Amsterdam** en lid van het **Amsterdams Centrum voor Kinderstudies**.

P E D A G O G I S C H N I E U W S

Kunnen opvoeders voorkomen dat het idealisme van jongeren uit de hand loopt?

Doret de Ruyter

De media staan vol van verslagen over moslimjongeren die zouden overgaan tot terroristische aanslagen om hun idealen te realiseren. De Hofstadgroep en Mohammed B. blijven de gemoederen van politici en burgers bezighouden. Die aandacht is niet verwonderlijk. Hun acties ondermijnen immers de Nederlandse samenleving, althans dat is in ieder geval hun bedoeling. Dergelijke radicale groepen en terroristische acties zijn overigens geenszins uniek voor moslimjongeren of het huidig tijdgewricht. Zo'n dertig jaar geleden leefde Duitsland in de ban van de Baader-Meinhoff groep en was *The Weather Underground* actief in de Verenigde Staten. Beide idealistische groeperingen bestonden uit jongeren uit witte middenklassegezinnen. Een van de vragen die dan ook rijst is: Is idealisme onder jongeren een lont in een kruitvat?

Idealen zijn ideeën over of voorstellingen van perfecte of excellente situaties of persoonskenmerken die een persoon zeer hoog waardeert. Personen zijn zeer gemotiveerd om hun idealen na te streven, omdat ze zoveel waarde hechten aan de excellenties of perfecties. Dat maakt het niet denkbeeldig dat zij er alles voor over hebben om hun idealen te realiseren en die moge-

lijkheid is volgens de filosoof Isaiah Berlin († 1997) voldoende reden om het nastreven van idealen af te keuren. Zijn felle argumentatie heeft betrekking op maatschappelijke idealen ofwel utopieën, die zijns inziens altijd leiden tot onderdrukking en eliminatie van degenen die niet aan de utopie willen meewerken of niet in de ideale samenleving passen.

Het ideaal van de radicale moslimjongeren betreft ook een utopie, namelijk de vestiging van een islamitische staat en het is duidelijk dat een dergelijke samenleving met een islamitische wetgeving (*sharia*) op zijn minst tot onderdrukking leidt van degenen die niet het islamitisch geloof zijn toegedaan. Echter, het ideaal is niet het meest problematisch – immers ook de SGP zou Nederland in een theocratie willen veranderen – maar de manier waarop zij dat ideaal nastreven. Utopisten hoeven niet over lijken te gaan, zoals het voorbeeld van de SGP laat zien, maar dat kan wel. Kunnen opvoeders er iets aan doen dat jongeren niet ontsporen?

Uit empirisch onderzoek van sociaal psychologen en sociologen blijkt dat er verschillende factoren ten grondslag kunnen liggen aan radicalisering. Voorbeelden daarvan zijn persoonlijkheidskenmer-

ken, zoals narcisme, sadisme, psychopathie, omgevingskenmerken, zoals buitengesloten worden of in zeer slechte socio-economische omstandigheden moeten opgroeien, en ideologiekenmerken, zoals een scherp onderscheid tussen het rijk van goed en kwaad en daarmee verbonden de uitverkorenen versus de zondaren. De laatste twee factoren en de emoties die daarmee samenhangen kunnen door opvoeders tot op zekere hoogte beïnvloed worden. Militante organisaties en radicale religieuze leiders spelen juist in op latente negatieve emoties ten aanzien van anderen die de goeden willens en wetens onrecht blijven aandoen en die daarom bestreden moeten worden. Leraren en ouders kunnen vooral van positieve emoties en de kritische vermogens van kinderen en jongeren gebruik maken. Leerlingen moeten gestimuleerd worden kritisch na te denken over ideologische ontsparingen, maar ook over oorzaken die daaraan ten grondslag kunnen liggen. Op scholen is het belangrijk dat leerlingen slachtoffer noch dader worden van haatgeïnduceerde opmerkingen over andere leerlingen of haatbevorderende kritiek op anderen. Morele en democratieopvoeding kunnen ook een belangrijke bijdrage leve-

ren, zij het dat deze alleen vruchtbaar zullen zijn indien de school ook een morele gemeenschap is en ieders stem wordt gehoord. De belangrijkste bijdragen van ouders zijn erin gelegen dat zij hun kinderen een veilige en betrouwbare omgeving bieden en dat zij kinderen zich zo laten hechten aan morele waarden, dat het voor hen volstrekt onvoorstelbaar wordt om die te overtreden, om het in termen van de filosoof Frankfurt uit te drukken.

Het feit dat de meeste jongeren met idealen niet tot radicale en terroristische acties overgaan, maakt duidelijk dat opvoeders er gewoonlijk in slagen om jongeren te assisteren in hun ontwikkeling tot (jong)volwassenen die voldoende morele vermogens en disposities hebben om hun idealen na te streven op een manier die anderen niet schaadt. Dat dit niet in alle gevallen lukt, is opvoeders niet altijd te verwijten – zij die radicalisme prediken daargelaten. Immers, op de politiek en de maatschappelijke bestuurders hebben ook opvoeders slechts beperkte invloed en niet alle persoonlijkheidsstreken van jongeren zijn te beïnvloeden, maar dat vermindert niet hun verantwoordelijkheid om te trachten te voorkomen dat het kruitvat explodeert.